การสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่น:วิธีเพิ่มมูลค่าให้ตนเองเพื่อชีวิตที่ดี

Human Capital Accumulation of Female Migrants for a Good Life

สร้อยบุญ ทรายทอง (Soiboon Saithong)*ดร.ดุษฎี อายุวัฒน์ (Dr.Dusadee Ayuwat)**

บทคัดย่อ

การสะสมทุนมนุษย์เพื่อใช้ในการหางานทำสำหรับผู้หญิงย้ายถิ่น นับว่ามีความซับซ้อน และมีความหลากหลาย ทั้งนี้เพราะว่าผู้หญิงย้ายถิ่นต้องดำรงชีวิตภายใต้โครงสร้างสังคมที่ไม่เท่าเทียมกับชาย ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นเพื่อการเพิ่มมูลค่าในการมีชีวิตที่ดี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 12 ราย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 ราย เมื่อเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2558 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้หญิงย้ายถิ่นสะสมทุนมนุษย์ในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การเข้าศึกษาต่อในระบบการศึกษา การแสวงหาทักษะเกี่ยวกับอาชีพ การเรียนรู้จากการทำงาน และการสร้างวิธีคิดที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มโอกาส รูปแบบการสะสมทุนมนุษย์ดังกล่าว ทำให้ ผู้หญิงย้ายถิ่น สามารถเข้าสู่การทำงานที่เหมาะสมกับตนเอง ที่นำมาสู่ความมั่นคงในชีวิต มีทางเลือกในการทำงาน ซึ่งทำให้มีรายได้เพิ่ม มีทักษะในอาชีพที่นำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพ

ABSTRACT

Human capital accumulation to work in female migrants was complication and diversity as they have to live under patriarchy social structure. This study aimed to explore human capital accumulation of female migrants to benefit of good life. Qualitative research design was performed, 12 female migrants who come from rural area in Northeast of Thailand, and 3 key informants were interviewed using in depth interview to gain understanding of human capital accumulation of female migrants. This study was conducted during October to November 2015 at Chonburi Province. Content analysis was used for data analysis, and the data was presented using description. The study results were found that human capital accumulation of female migrants were diversities such as to study in university, to training on the job, to learn on the job, and also to make a good attitude. These factors that was lead to female migrants having a good chance to do appropriate work with themselves, having a good choice for work, having a higher income, having a skill for work, and they were success in their career, stability of life.

คำสำคัญ:การสะสมทุนการย้ายถิ่นผู้หญิงย้ายถิ่น

Keywords: Capital accumulation, Migration, Female migrants

*นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

การย้ายถิ่นภายในประเทศของผู้หญิงไทยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับการประกาศใช้นโยบายตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ดังจะเห็นได้จากข้อมูลสำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2503ที่มีจำนวนประชากรที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(จ. พระนคร)จำนวนมากถึง 101,936 คน ในจำนวนนี้เป็น เพศหญิง 47,067 คน(สำนักงานสถิติกลาง, 2503) ข้อมูลนี้แสดงเห็นว่าจำนวนผู้หญิงย้ายถิ่นมีจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าจำนวนผู้หญิงย้ายถิ่นกับผู้ชายถิ่นไม่แตกต่างกันมากนัก และเมื่อวิเคราะห์กระแสของการย้ายถิ่น ในระยะเวลาต่อๆ มา พบว่า กระแสการย้ายถิ่นเป็นการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เขตเมือง ส่วนใหญ่เป็นผู้ย้ายถิ่นที่มีถิ่นต้นทางมาจากเขตชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หากพิจารณาอัตราการย้ายถิ่นทั่วประเทศ พบว่า อัตราการย้ายถิ่นของผู้ชายสูงกว่าผู้หญิงเพียงเล็กน้อย แต่หากพิจารณาเฉพาะจำนวนคนที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตเมือง ที่มีการพัฒนาสูง เช่น กรุงเทพมหานคร และเมืองหลักที่ได้รับการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมการส่งออก ภาคบริการ และการท่องเที่ยว เช่น จังหวัดชลบุรี จะพบว่ามีผู้หญิงย้ายถิ่นเข้ามาทำงานมีมากกว่าผู้ชายย้ายถิ่น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548, 2552, 2556)

จากการศึกษาการย้ายถิ่นโดยนักวิชาการในประเทศไทย พบว่า ค่านิยมในการออกไปทำงานต่างถิ่นของแรงงานวัยหนุ่มสาวจากชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ต้องการไปทำงานนอกพื้นที่เนื่องจากต้องการหาประสบการณ์ใหม่ๆ มีคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดีกว่า เป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการย้ายถิ่น (เจอร์โรล์ด, อภิชาติ, บรรณาธิการ. 2554; Chamratrithirong, Gordon, 1999; วาทินี, บรรณาธิการ. 2540) จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นภายในประเทศ ของChamratrithirong(2007) พบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่ระบุว่าแรงงานผู้หญิงย้ายถิ่นต้องการพัฒนาทักษะในการทำงาน และยังพบว่าเมื่อผู้หญิงย้ายถิ่น ได้ย้ายถิ่นกลับมักจะได้รับการยอมรับจากชุมชนต้นทางในชนบท

อย่างไรก็ตามการเข้าสู่การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทนี้ผู้หญิงย้ายถิ่นมีฐานะเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่มีความสำคัญในห่วงโซ่เศรษฐกิจ (Economy Chance) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงย้ายถิ่นต้องเข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบใหม่ของสังคมอุตสาหกรรม ทั้งสภาพแวดล้อมในการประกอบอาชีพและสภาพชีวิตที่อยู่ในความเป็นเมืองอย่างชัดเจนซึ่งประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาทำงานในเขตเมือง ผู้หญิงเหล่านี้ได้พยายามปรับตัวจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในตนเอง ซึ่งมีความไปได้ว่าภายใต้กระบวนการย้ายถิ่นของผู้หญิงนั้นมีความซับซ้อนที่เป็นแรงขับภายในให้ผู้หญิงย้ายถิ่นได้สะสมประสบการณ์ สะสมความรู้ และทักษะต่างๆ ที่อาจจะเกิดจากการเสียสละการบริโภคในชีวิตประจำวันของผู้หญิง เพื่อการมีผลประโยชน์ (benefit) ที่สูงขึ้นในอนาคตซึ่งถือว่าเป็นการสะสมทุนมนุษย์ (Lucas, 1988) ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในระดับปัจเจกของผู้หญิงภายใต้บริบทของการย้ายถิ่นที่มีความซับซ้อน

ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้Becker(1964) ได้เสนอแนวคิดทุนมนุษย์ภายใต้ข้อตกลงเบื้องต้นที่ว่าปัจเจกบุคคลตัดสินเลือกการศึกษา โดยชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ (benefit) กับมูลค่าที่ต้องเสียไป (cost) ซึ่งประโยชน์จะรวมทั้งวัฒนธรรม และสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่เงิน ที่ได้รับมาจากการมีรายได้และอาชีพ แต่ด้านของมูลค่าที่ต้องเสียไป (cost) ที่จ่ายออกไปจะอยู่ในรูปของเวลาที่ใช้ออกไปสำหรับการลงทุน ดังนั้นแนวคิดทุนมนุษย์จึงครอบคลุมทั้งเรื่องการสะสมงานและอุปนิสัยอื่นๆ (Accumulation Work and Other Habits) ด้วย การสะสมทุนมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการลงทุนในมูลค่าที่ต้องจ่ายออกไป เพื่อให้ได้

ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เช่น การใช้เวลาในการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การใช้เวลาในการฝึกอบรมทักษะในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ การสะสมประสบการณ์ พฤติกรรมและอุปนิสัยที่แสดงออกซึ่งอาจจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

แนวคิดดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชากรในประเทศทางยุโรปในการก่อตั้ง Lisbon Council and Deutschland Denken (Peer, et al., 2006). และได้พัฒนาตัวชี้วัดการสะสมทุนมนุษย์ขึ้น ใน4 ลักษณะ ตามนิยามความหมายของทุนมนุษย์ 4 ประเภท ซึ่งประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมาก คือ หลักประกันชีวิตทุนมนุษย์(Human Capital Endowment) เป็นหลักประกันทุนมนุษย์จากความยากจน การมีรายได้ และแหล่งของรายได้ ซึ่งสามารถวัดได้จาก จำนวนของการศึกษาและฝึกอบรมทุกชนิดทั้งหมดในแต่ละประเทศต่อจำนวนกำลังแรงงานที่มีงานทำ ซึ่งจะพิจารณาการเรียนรู้ใน 5 ชนิด ได้แก่ 1) เรียนรู้จากการทำงาน (learning on the job) 2) เรียนรู้จากการศึกษาผู้ใหญ่(adult education) 3) เรียนรู้จากมหาวิทยาลัย (university) 4) เรียนรู้จากโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา(primary and secondary schooling) และ5) เรียนรู้จากการศึกษากับพ่อแม่ (parental education) ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่น ในการวิจัยครั้งนี้

จากปรากฏการณ์และแนวคิดดังกล่าวข้างต้น บทความนี้จึงให้ความสำคัญในการวิเคราะห์การสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทที่เกิดขึ้นในถิ่นปลายทาง อันเป็นการลงทุนให้กับตนเองเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และสามารถนำมาเป็นทุนเพื่อเพิ่มโอกาสในการหางานทำ ที่ทำให้เกิดผลตอบแทนมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความมั่นคงในชีวิต และนำไปสู่การมีชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อการมีชีวิตที่ดี

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นบนฐานคติของสำนักการตีความ(Interpretative) ภายใต้ระเบียบวิธีวิจัยภาคสนามแบบกรณีศึกษา (Case Study) (ชาย, 2547) การวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การสะสมทุนมนุษย์ในถิ่นปลายทาง (จ.ชลบุรี) ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเข้าใจวิธีการของการสะสมทุนมนุษย์ ให้กับตนเองของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12 รายโดยใช้วิธีการค้นหากลุ่มเป้าหมายการวิจัยด้วยวิธีการบอกต่อ (Snowball Technique) ในกลุ่มผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพประเภทต่างๆ ในเขตเมืองของจังหวัดชลบุรีใช้หน่วยการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคล (Individual) ศึกษาคุณลักษณะแบบแผนการย้ายถิ่น และการสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อการมีงานทำในอาชีพประเภทต่างๆ ซึ่งจะนำมาสู่การมีชีวิตที่ดี

การวิจัยนี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายมาอย่างเจาะจง (Selective) ตามเกณฑ์ ได้แก่ (1) เป็นผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอายุอยู่ในวัยแรงงาน ระหว่าง 20-34 ปี เหตุผลที่กำหนดอายุในช่วง 20-34 ปี เนื่องจากพบว่าสถิติของจำนวนผู้ย้ายถิ่นมีแนวโน้มลดลงเมื่ออายุมากขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) (2) ปัจจุบันเป็นผู้ที่ทำงานที่มีรายได้ (3) เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในเขตเมืองของจังหวัดชลบุรี

เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปนับจนถึงวันที่ทำการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของปราโมทย์ (2543) พิจารณาความตั้งใจของผู้ย้ายถิ่นว่าเป็นการย้ายแบบชั่วคราว แต่เป็นการย้ายถิ่นระยะยาว (Long-term) คือ การย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ที่จังหวัดชลบุรีเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 12 เดือนทั้งนี้เป็นระยะเวลาการย้ายที่ไม่เกิน 10 ปี เพื่อให้ผู้หญิงสามารถย้อนทวนเหตุการณ์ต่างๆ ในการให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน (4) เป็นผู้ที่ทำงาน อยู่ประเภทอาชีพจำนวน 5 ประเภทอาชีพ ดังนี้ 1) พนักงานบริการและพนักงานร้านค้า/ตลาด 2) อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและการให้บริการ 3) ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านประกอบ 4) ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง 5) เสมียน ซึ่งอาชีพทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวนี้ เป็น 5 ประเภทแรกที่ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำเป็นอาชีพในถิ่นปลายทางโดยเรียงลำดับจากประเภทที่มีจำนวนมากไปหาน้อยตามลำดับ(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้หญิงประเภทอาชีพต่างๆจำนวน 3 ราย โดยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ดังนี้ (1) เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรง ต่อการปฏิบัติงานที่มีเป้าหมายในการเพิ่มพูนศักยภาพ (Capacity Building) ในด้านความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะในการดำรงชีวิตให้แก่ผู้หญิงย้ายถิ่นจากถิ่นชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ประกอบอาชีพประเภทต่างๆ ณ ถิ่นปลายทาง และ (2) เป็นผู้ที่ทำงานในหน่วยงานภาครัฐ หรือผู้ที่ทำงานภาคเอกชน หรือองค์กรในชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมด้านทักษะอาชีพจากเมืองพัทยา เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจากสำนักแรงงานจังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่จากสมาคมหรือชมรมผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการจัดการศึกษานอกโรงเรียน องค์กรเอกชนในพื้นที่ เป็นต้น ทั้งนี้การสัมภาษณ์มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจบริบทและสถานการณ์ การใช้ชีวิต การพักอาศัย การศึกษาเพิ่มเติม การฝึกอบรมด้านอาชีพ และการพัฒนาฝีมือแรงงาน ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการ ใน 4 ประเด็นดังนี้ 1) ทุนตั้งต้น : คุณลักษณะของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เส้นทางการสะสมทุนมนุษย์ ผ่านกระบวนการย้ายถิ่น3) วิธีการสะสมทุนมนุษย์ : ช่องทางการเพิ่มมูลค่าให้ตนเอง และ 4)การสะสมทุนมนุษย์ : ชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์กับมูลค่าที่ต้องเสียไปดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ทุนตั้งต้น : คุณลักษณะของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กระบวนการย้ายถิ่นเป็นการเลือกสรร (Selective) คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่น ดังนั้นคุณลักษณะของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทจึงพบว่า เป็นผู้ที่มีสามารถย้ายถิ่นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จากการศึกษานี้พบว่า ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดนี้ มาจากครอบครัวเดิมที่มีสมาชิกในครอบครัวเคยย้ายถิ่นแล้ว ผู้หญิงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแต่เป็นผู้ที่มีความตั้งใจจะออกไปเรียนรู้ มีความกล้าในการตัดสินใจ เป็นคนช่างสังเกตรักการเรียนรู้ โดยพบว่าเมื่อย้ายถิ่นครั้งแรกนั้นทุกคนได้เรียนต่อเพิ่มเติมในระดับที่สูงขึ้น แต่เป็นการเรียนในหลักสูตรระยะสั้น 2-3 ปี ตามที่หลักสูตรกำหนด บางรายเรียนในหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น (6 เดือน) เพื่อเข้าสู่อาชีพที่มีรายได้ ปัจจุบันในจำนวน 12 ราย นี้ ปัจจุบันเป็นผู้ที่สมรสและมีบุตรแล้วจำนวน 8 ราย ในจำนวนนี้เลิกกับสามีแล้วจำนวน 5 ราย เป็นผู้ที่โสด มีผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทที่ยังโสดจำนวน 4 ราย ซึ่งเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี 2 ราย และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2

ราย ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ พักอาศัยในจังหวัดชลบุรี โดยการเช่าห้องพักแบบรายเดือน มีเพียง 1 รายที่พักอาศัยกับพ่อแม่ที่เช่าที่และปลูกบ้านเล็กๆ และอีก 3 รายพักอาศัยกับสามี

ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นกลุ่มเป้าหมายประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ 1) พนักงานบริการและพนักงานร้านค้า/ตลาด จำนวน 2 ราย 2) อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและการให้บริการจำนวน 4 ราย 3) ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านประกอบ จำนวน 2 ราย 4) ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 กรณี และ 5) เสมียน จำนวน 3 กรณี อย่างไรก็ตามอาชีพที่กำลังทำในปัจจุบัน ไม่ใช่การเข้าสู่การทำงานเป็นอาชีพแรกของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทที่ตกเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ แต่เป็น อาชีพที่ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทเหล่านี้ยืนยันว่าเป็นอาชีพที่พอใจและรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมากที่สุดในช่วงเวลานี้ เนื่องจากทั้ง 12 กรณี นี้ ได้ให้ข้อมูลว่าตั้งแต่เริ่มเดินทางออกจากหมู่บ้านเดิม ชีวิตต้องฝ่าฟันอุปสรรค และผ่านการเรียนรู้ ผ่านการเดินทางไปหลายแห่งหลายที่ ผ่านประสบการณ์ชีวิตทั้งสุข ทั้งทุกข์มากมาย ผ่านความอดทน จึงสามารถมีวันนี้ได้ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่ชีวิตดีกว่าที่ผ่านมา

2. เส้นทางการสะสมทุนมนุษย์ ผ่านกระบวนการย้ายถิ่น

กระบวนการย้ายถิ่นที่นี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบแผนทิศทางของการย้ายถิ่น ในฐานะเป็นเส้นทางที่เอื้อต่อการสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยให้ความสนใจศึกษาแบบแผนของทิศทางการย้ายถิ่นใน 4 ประเด็น คือ 1) การย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือมุ่งตรงไปเขตเมืองของจังหวัดชลบุรี 2) การย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลแล้วจึงย้ายไปจังหวัดชลบุรี 3) การย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่เมืองใกล้เคียงแล้วจึงย้ายไปจังหวัดชลบุรี 4) การย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่หัวเมืองหลักในภูมิภาคต่างๆ แล้วจึงย้ายไปจังหวัดชลบุรี สำหรับเหตุผลของการย้ายถิ่นจะให้ความสนใจการเหตุผลทางเศรษฐกิจ ต้องการรายได้เพิ่ม และเปลี่ยนงานตำแหน่งงานที่สูงขึ้น ผลการวิเคราะห์ในประเด็นพบว่า แบบแผนทิศทางการย้ายถิ่นที่มีความแตกต่างกันมีผลต่อโอกาสในการสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นได้แตกต่างกันดังนี้

2.1 ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือมุ่งตรงไปเขตเมืองของจังหวัดชลบุรี พบว่า เป็นการย้ายถิ่นตรงแบบย้ายครั้งเดียว จึงส่งผลต่อการสะสมทุนมนุษย์ไม่ซับซ้อนและมีโอกาสในการสะสมทุนมนุษย์ได้น้อยกว่าแบบแผนการย้ายถิ่นแบบอื่น ในการศึกษานี้ พบว่า มีผู้หญิงย้ายถิ่น 3 ราย ที่ย้ายถิ่นในแบบแผนนี้ ซึ่ง ผู้ย้ายถิ่นจะตรงเข้าสู่อาชีพที่ตั้งใจไว้ อาชีพของผู้หญิงย้ายถิ่นในกลุ่มนี้ได้แก่ ผู้ปฏิบัติการโรงงาน/เครื่องจักร/ผู้ปฏิบัติงานด้านประกอบ และผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง เพราะเป็นอาชีพที่มีแหล่งจ้างแรงงานจำนวนมาก เป็นต้น ส่วนการสะสมทุนมนุษย์นั้น ผู้หญิงย้ายถิ่นเลือกไปฝึกอบรมทักษะในระยะสั้น เช่น การฝึกอบรมนวดแผนไทยในสถาบันที่ได้มาตรฐานรับรอง ฝึกการใช้คอมพิวเตอร์สำหรับงานสำนักงาน เป็นต้น หลังจากฝึกอบรมแล้วจึงเข้าสู่อาชีพตามที่ตนเองตั้งใจเอาไว้ เช่น เป็นพนักงานนวดแผนไทย ตามศูนย์สุขภาพที่มีมาตรฐาน มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบท สามารถได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าการรับจ้างนวดตามร้านทั่วไป มีเวลาทำงานและเลิกงานอย่างเป็นระบบ ได้รับสวัสดิการ เช่น ที่พักในราคาสวัสดิการพนักงานของร้าน เป็นสมาชิกสมาคมนวดแผนไทย สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ภายในองค์กร เป็นต้น ผู้หญิงย้ายถิ่นตามแบบแผนนี้ มีบุคลิกลักษณะเป็นคนที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สามารถใช้ชีวิตในบรรยายเดิมๆ

ซ้ำๆ ได้ในทุกๆ วัน เป็นการย้ายถิ่นไปตามเครือข่ายทางสังคม เช่น พ่อแม่ ทำงานที่เดียวกัน หรือในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน และยังคงพักอาศัยกับพ่อแม่

2.2 การย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลแล้วจึงย้ายไปจังหวัดชลบุรี แบบแผนการย้ายถิ่นนี้เป็นการย้ายถิ่นที่มีมากกว่า 1 ครั้ง ซึ่งผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทที่ย้ายในลักษณะนี้ มีโอกาสในการสะสมทุนมนุษย์ให้กับตนเองได้มากกว่าแบบแผนการย้ายแบบอื่น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่นมีช่องทางของการศึกษาเพิ่มเติม ได้รับการฝึกอบรมทักษะต่างๆ ที่หลากหลาย มีโอกาสได้เข้าทำงานที่หลากหลายชนิด มีการเปลี่ยนงานหลายครั้งตามความสนใจ ตามความสามารถ และความพอใจในค่าตอบแทน จึงทำให้มีโอกาสได้เรียนรู้การทำงานในหลายรูปแบบ และเมื่อตัดสินใจที่จะย้ายถิ่นมาที่เขตเมืองของจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตอีกครั้ง ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงเลือกที่จะย้ายถิ่นอีกครั้งด้วยเหตุผลคือ มีงานที่ดีกว่าเดิมโดยพิจารณาจากรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น มีงานที่ดีมั่นคงและมีโอกาสก้าวหน้ามากกว่าเดิมโดยการวิเคราะห์จากความมั่นคงขององค์กรที่จะเข้าไปทำงานด้วย และมีความมั่นใจว่าชีวิตจะดีขึ้นกว่าเดิม ผู้หญิงย้ายถิ่นที่มีแบบแผนการย้ายถิ่นนี้ มีบุคลิกลักษณะเป็นคนที่ใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย เป็นคนที่รู้จักวางแผนชีวิต มีความฝันและกล้าที่จะออกมาตามหาความฝัน ชอบการเรียนรู้ เป็นคนหนักเอาเบาสู้ รักอิสระ สามารถใช้ชีวิตตามลำพังได้ จึงทำให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้น มีทักษะในการทำงานได้หลายรูปแบบ ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการเลือกอาชีพที่ดี ถิ่นแบบนี้เป็นการย้ายถิ่นของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทที่สุดสำหรับตนเอง การศึกษาครั้งนี้มีผู้หญิงย้ายถิ่นในรูปแบบนี้ จำนวน 5 ราย

2.3 การย้ายถิ่นจากชนบทจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่เมืองใกล้เคียงแล้วจึงย้ายไปจังหวัดชลบุรีการศึกษาครั้งนี้พบว่า แบบแผนการย้ายไปตามเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ เพื่อนหรือคนรู้จัก ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นของผู้หญิงที่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หรือ ระดับ ปวช. โดยมุ่งไปที่การย้ายถิ่นเพื่อการหางานทำและใช้เวลาไปกับการทำงานประจำ จึงทำให้มีโอกาสในการสะสมทุนมนุษย์จากการศึกษาตามระบบที่รัฐจัดไว้น้อย การสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทในแบบแผนนี้จึงเกิดขึ้นแต่เฉพาะการเรียนรู้จากการทำงาน ซึ่งเมื่อเปลี่ยนงานแต่ละครั้งจะได้เรียนรู้จากการทำงานใหม่เพิ่มขึ้น

2.4 การย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่หัวเมืองหลักในภูมิภาคต่างๆ แล้วจึงย้ายไปจังหวัดชลบุรี การศึกษาครั้งนี้พบว่า แบบแผนการย้ายถิ่นแบบนี้เป็นการย้ายถิ่นของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทไปตามเครือข่ายทางสังคมของครอบครัว และเป็นผู้ที่ถูกเลี้ยงดูในชนบทกับบุคคลข้ามวัย เช่น ถูกเลี้ยงดูมาโดยปู่ย่าตายาย เพราะว่า พ่อแม่ย้ายถิ่นไปทำงานที่ภูมิภาคอื่น ดังนั้นเมื่อผู้หญิงเหล่านี้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับแล้ว จึงมีโอกาสย้ายถิ่นตามผู้ปกครองไปตามหัวเมืองต่างๆ และมีโอกาสเข้าสู่การทำงานหลายแบบ มีโอกาสได้สะสมความรู้จากการทำงาน สะสมความรู้จากการทำงานของพ่อแม่ และฝึกอบรมเพิ่มเติมกับการเรียนเพิ่มเติมในหลักสูตรสั้นๆ เพื่อเป็นทักษะในการเข้าทำงาน และจึงทำให้มีการสะสมประสบการณ์จากการทำงานที่หลากหลาย เมื่อย้ายมาที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองที่มีอาชีพให้เลือกทำได้มาก ผู้หญิงย้ายถิ่นในแบบแผนนี้จึงมีโอกาสเลือกงานได้มาก และสามารถเลือกงานที่มีค่าตอบแทนสูง ผู้หญิงย้ายถิ่นบอกว่าตัวเองมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม

จากแบบแผนการย้ายถิ่นทั้ง 4 แบบ กับการสะสมทุนมนุษย์ สามารถสรุปได้ว่า การย้ายถิ่นแต่ละรูปแบบนั้น ทำให้มีโอกาสในการสะสมทุนมนุษย์ได้ต่างกัน เพราะมีผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการย้ายถิ่น และ

หากมีเครือข่ายทางสังคม โอกาสบางเรื่องเกิดขึ้น ขณะเดียวกันคุณลักษณะของผู้หญิงเองก็เกี่ยวข้องกับโอกาสในการทำงานด้วย เช่น ***การย้ายถิ่นแบบตรง (Direct Migration)***คือ การย้ายถิ่นจากชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วไปทำงานที่เขตเมืองของจังหวัดชลบุรี นั้น เป็นเส้นทางที่มีโอกาสสะสมทุนมนุษย์ได้น้อยกว่า***การย้ายถิ่นแบบอ้อม (Indirect Migration)*** ทั้งนี้เนื่องจากการย้ายถิ่นแบบอ้อม ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทจะสามารถมีสะสมประสบการณ์ชีวิตทั้งจากสังคมในถิ่นปลายทาง มีโอกาสได้เรียนรู้สังคมวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของบุคคลในลักษณะต่างๆ มีโอกาสเข้าถึงการสะสมทุนมนุษย์ให้กับตนเองได้หลากลายทางมากขึ้น อย่างไรก็ตามความจริงของชีวิตมีมิติและแง่มุมที่หลากหลาย ทั้งด้านบวกและด้านลบ กระบวนการย้ายถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่ง ที่ส่งผลให้ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถสะสมทุนมนุษย์ได้ ตามแนวคิดของการสะสมทุนมนุษย์ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการสะสมงานและอุปนิสัยอื่นๆ ด้วย (Becker, 1964)

3. วิธีการสะสมทุนมมนุษย์ : ช่องทางการเพิ่มมูลค่าให้ตนเอง

การวิเคราะห์วิธีการสะสมทุนมนุษย์ในที่นี้ใช้กรอบแนวคิดตัวชี้วัดทุนมนุษย์ที่พัฒนาโดยLisbon Council and Deutschl and Denken (Peer, et al., 2006). โดยให้ความสำคัญกับมิติหลักประกันชีวิตทุนมนุษย์ (Human Capital Endowment) ซึ่งเป็นหลักประกันทุนมนุษย์จากความยากจน การมีรายได้ และแหล่งของรายได้ วัดได้จาก จำนวนของการศึกษาและฝึกอบรมทุกชนิดซึ่งได้ประยุกต์การพิจารณาการเรียนรู้ใน 3 ชนิด ที่เหมาะสมกับบริบทของแบบแผนการย้ายถิ่นของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) เรียนรู้จากมหาวิทยาลัย (University) หรือการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่จัดโดยสถาบันการศึกษาของรัฐ 2) เรียนรู้จากการทำงาน (Learning on the job) หรือการเข้ารับการฝึกจากการอบรมทักษะเกี่ยวกับการทำงาน 3) เรียนรู้จากการศึกษากับพ่อแม่(Parental Education) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ใช้วิธีการสะสมทุนมนุษย์ให้กับตนเอง โดยวิธีเรียนรู้จากการทำงาน ซึ่งมีทั้งรูปแบบของการอบรมทักษะที่เกี่ยวข้อง จดจำ และสังเกตจากบริบทที่อยู่รอบๆ ตัว แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของตนเองจนสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพ กรณีตัวอย่าง เช่น

"...หนูไม่ได้เรียนโปรแกรมสำหรับทำบัญชีมาก่อน แต่เมื่อต้องมาทำงาน หนูคอยสังเกตเพื่อนร่วมงานว่า เขาทำยังไง เข้าโปรแกรมยังไง เขียนสูตรคำนวณยังไง หนูลองฝึกในที่สุดก็ทำได้..."

นางสาวเอ (ชื่อสมมุติ)
พนักงานบัญชี

"...หนูหัดทำกับข้าวอีสานกับพ่อแม่ หนูมาลองทำและลองขายดู ปรากฏว่าขายได้ แต่มีบางคนมาเลือกๆ มองๆ เห็นชิ้นตะไคร้ แล้วพูดว่า เครื่องแกงใส่ตะไคร้ไม่กิน ตอนหลังหนูมาคิดสูตรว่า เครื่องแกงอีสานทุกอย่างหนูปั่นละเอียดหมดเลย ปรากฏว่าขายดี รสชาติก็คงที่..."

นางสาวบี (ชื่อสมมุติ)
แม่ค้าแผงลอยขายอาหารอีสาน

สำหรับการสะสมทุนมนุษย์ให้กับตนเองของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการเรียนเพิ่มเติมในระบบการศึกษาของรัฐนั้น เกิดขึ้นกับการย้ายถิ่นแบบอ้อม (Indirect Migration) และเป็นการศึกษาต่อในระหว่างที่ทำงานไปด้วยเพื่อให้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยเลือกสาขาวิชาที่สอดคล้องกับการทำงาน แต่ก็ยังมีผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วน

ลงทะเบียนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเปิดในช่วงวันหยุด แต่ก็ต้องหยุดเรียนเนื่องจากภาระจากการทำงาน จึงไม่สามารถเรียนจนสำเร็จการศึกษาได้จึงเปลี่ยนมาเป็นการเข้าอบรมในหลักสูตรระยะสั้นที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานแทน

การสะสมทุนมนุษย์ให้กับตัวเองของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอีกช่องทางหนึ่งคือ การเข้ารับการเสริมสร้างศักยภาพในด้านวิชาชีพที่จัดโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น เมืองพัทยา และที่จัดโดยองค์กรเอกชนในพื้นที่ ศูนย์ธารชีวิต มีหลักสูตรที่หลากหลาย เช่น การฝึกภาษา ฝึกเป็นช่างเสริมสวย ฝึกนวดไทย ฝึกทำอาหารไทย เป็นต้น ช่องทางการสะสมทุนมนุษย์ให้กับตนเองในช่องทางนี้ เป็นที่สนใจในกลุ่มผู้หญิงย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในพัทยามาระยะหนึ่งแล้ว และต้องการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีอาชีพที่มั่นคงเพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีขึ้น

"...เป็นลูกจ้างเขามาหลายปีแล้ว และเราก็มีลูกที่ต้องดูแล มาหัดทำขนม จะได้เอาไปทำขายบ้าง จะมีรายได้เพิ่ม..."

นางดี (ชื่อสมมุติ)
ผู้มาฝึกอาชีพ

4. การสะสมทุนมนุษย์:ชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์กับมูลค่าที่ต้องเสียไป

การวิเคราะห์การสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้วิเคราะห์ภายใต้แนวคิดทุนมนุษย์ ที่มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า ปัจเจกบุคคลตัดสินเลือกการศึกษา โดยชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ (benefit) กับมูลค่าที่ต้องเสียไป (cost) ซึ่งประโยชน์จะรวมทั้งวัฒนธรรม และสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่เงิน ที่ได้รับมาจากการมีรายได้และอาชีพ แต่ด้านของมูลค่าที่ต้องเสียไปที่จ่ายออกไปจะอยู่ในรูปของเวลาที่ใช้ไปเพื่อการลงทุน (Becker, 1964)

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ในการย้ายถิ่นครั้งแรกของผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะใช้ระยะเวลาในการพักอาศัยกับเพื่อนหรือกับญาติประมาณ 1 เดือน เพื่อหางานทำหรือรองาน ในระหว่างนั้น ผู้หญิงย้ายถิ่นหางานรายวันหรืองานที่มีรายได้ทำเพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ในการสมัครงานใช้อินเตอร์เน็ต ในการหางานและสอบถามจากคนรู้จัก โดยในแต่ละครั้งมักเลือกงานที่มีรายได้ดี แต่เมื่อได้เข้าไปทำงานแล้ว หากผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทประเมินความเสี่ยงของงาน ว่างานเสี่ยงต่อสุขภาพ เช่น ทำงานหนัก ไม่มีเวลาพักผ่อน หรือมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ผู้หญิงผ้ายถิ่นตัดสินใจที่จะพัฒนาทักษะของตนเอง เช่น การฝึกอบรมทักษะในการทำงานกับหน่วยงาน การฝึกฝนด้วยตนเอง การสังเกตจากบริบทการทำงานของคนรอบข้าง ในขณะเดียวกันผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทกลุ่มนี้ ใช้การลดค่าใช้จ่ายของตนทั้งค่าอาหาร ค่าที่พัก และการค่าใช้จ่ายส่วนตัวอื่นๆ เพื่อให้มีเงินเหลือส่งให้กับครอบครัว หรือเก็บไว้เป็นทุนการศึกษาให้กับลูก (สำหรับคนที่มีลูก) ส่งเงินกลับบ้าน เพื่อสร้างบ้านในบ้านเดิมให้หลังใหญ่ขึ้น ซื้อที่ดินเพิ่มและซื้อวัว ฝากให้ญาติเลี้ยง ซึ่งสอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการย้ายถิ่นของ Chamratrithirong (2007) ทั้งนี้เพราะว่าผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทคาดหวังว่า เมื่อมีอายุมากขึ้น จะกลับบ้านถิ่นเดิมเพื่อใช้ชีวิตในชนบท ผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสียสละเวลา และโอกาสของตนเอง โดยการออกมาหางานทำตั้งแต่อายุยังน้อย ในขณะเดียวกันก็สะสมทุนมนุษย์ให้มีขึ้นในตนเอง เพื่อการมีชีวิตที่ดี

อภิปรายผลการศึกษาและบทสรุป

จากการวิเคราะห์การสะสมทุนมนุษย์ของผู้หญิงย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เห็นความซับซ้อนที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการย้ายถิ่น และผลประโยชน์ที่เกิดจากการย้ายถิ่นทั้งในรูปแบบที่เป็นเงินและไม่ใช่เงิน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Liu (2012) ที่พบว่าการวิเคราะห์การย้ายถิ่นของผู้หญิงสามารถวิเคราะห์ครอบคลุมออกไปถึงสังคม

ของถิ่นปลายทาง และก้าวข้ามระบบให้คุณค่าของเพศภาวะของสังคมในถิ่นเดิม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้หญิงมีศักยภาพและมีความสามารถในการสะสมทุนมนุษย์ให้กับตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มมูลค่าให้กับตนเอง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การเข้าศึกษาต่อในระบบการศึกษา การแสวงหาทักษะเกี่ยวกับอาชีพ การเรียนรู้จากการทำงาน และการสร้างวิธีคิดที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มโอกาส รูปแบบการสะสมทุนมนุษย์ดังกล่าว ทำให้ ผู้หญิงย้ายถิ่น สามารถเข้าสู่การทำงานที่เหมาะสมกับตนเอง ที่นำมาสู่ความมั่นคงในชีวิต มีทางเลือกในการทำงาน ซึ่งทำให้มีรายได้เพิ่ม มีทักษะในอาชีพที่นำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพ อีกประการหนึ่งผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่ของเศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อผู้หญิงสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับตนเองได้ ผู้หญิงย่อมเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศได้ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การสะสมทุนของผู้หญิงย้ายถิ่นกับการเลื่อนอาชีพ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้ผ่านการรับรองจริยธรรม จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น แล้ว เมื่อการประชุมครั้งที่ 11/2558 วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2558 วาระ 4.3.01 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้ให้การสนับสนุน ทุนวิจัยสำหรับคณาจารย์บัณฑิตศึกษา เพื่อให้สามารถรับนักศึกษาที่มีความสามารถและศักยภาพสูงเข้าศึกษาในหลักสูตรและทำวิจัยในสาขาที่อาจารย์มีความเชี่ยวชาญ ประจำปีการศึกษา 2555 สำหรับการศึกษาตลอดหลักสูตรฯขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี อายุวัฒน์ ที่ได้กรุณาเสียสละให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งมาโดยตลอด นับตั้งแต่การพัฒนาโครงร่างดุษฎีนิพนธ์และการดำเนินการตามแผนการวิจัยทุกขั้นตอน ขอขอบคุณผู้หญิงย้ายถิ่นจากชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลา และให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ ขอบคุณพี่น้องชาวสังคมวิทยาทุกท่าน ที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

เจอร์โรล์ดฮูเกท, อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รงค์, บรรณาธิการ. รายงานการย้ายถิ่นของประเทศไทย พ.ศ. 2554. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; 2554.

ชายโพธิสิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิคุณภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; 2547.

ปราโมทย์ประสาทกุล. ประชากรศาสตร์สารัตถศึกษา เรื่องประชากรมนุษย์.กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; 2543.

สำนักงานสถิติกลาง. สำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2503. Bangkok: Kana Chang Press; 2503.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2548.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สำรวจการย้ายถิ่นของประชากรพ.ศ. 2552 ไตรมาส 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2552.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.สำรวจภาวะการมีงานทำ พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2556.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ. 2556 ไตรมาส 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2556.

วาทินี บุญชะลักษี, บรรณาธิการ. รายงานวิจัยฉบับภาษาไทยเรื่องการติดตามผู้ย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล; 2540.

Becker GS. Human Capital. New York: Columbia University Press; 1964.

Chamratrithirong A, Gordon F. DeJong.The Quality-of-life Consequencesof Internal LaborMigration in Thailand. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research, Mahidol University; 1999.

Chamratrithirong A. Research on Internal Migration in Thailand The State of Knowledge. Journal of Population and Social Studies.2007;16(1): 1-20.

Peer E, Schuller P, Willims S. Innovation at work: The European Human Capital Index. The Lisbon Council PolicyBrief. 2006; 1(2): 2-4.

Lucas RE. On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economic.1988; 22(3): 3-42.

Liu Yuzhen. Decision to leave home: An examination of rural married women's labour migration in contemporary China.Womens Studies International Forum. 2012; 35(5): 305-313.